

MADANIYAT SOHASI MUASSASALARINING HISOB SIYOSATINI YURITISHDA YEVROPA TAJRIBASI

Annayev Abdurasul Abdurashidovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit kafedrasi assistenti

Annotatsiya – Mazkur maqolada madaniyat sohasi muassasalarining hisob siyosatini yuritishda Yevropa mamlakatlari tajribasi o‘rganilgan. Tadqiqot davomida Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya va boshqa Yevropa davlatlarida madaniyat muassasalarining moliyaviy boshqaruvi, buxgalteriya hisobi va hisob siyosatini tashkil etish amaliyoti tahlil qilingan. Shuningdek, madaniy boylklarni hisobga olish, grantlar va subsidiyalar hisobini yuritish, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta‘minlash hamda raqamli texnologiyalarni qo‘llashning o‘ziga xos jihatlari yoritilgan. Tadqiqot natijasida Yevropa tajribasini O‘zbekiston madaniyat muassasalari amaliyotiga moslashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Madaniyat muassasalari, hisob siyosati, buxgalteriya hisobi, Yevropa tajribasi, moliyaviy hisobot, madaniy boylklar, davlat sektori hisobi, IPSAS, grantlar, ichki audit, raqamlashtirish.

KIRISH

Bugungi kunda madaniyat va san‘at sohasi davlatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin egallab, milliy madaniy merosni saqlash, ijodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash hamda aholining ma‘naviy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qilmoqda. Madaniyat muassasalari faoliyatining samaradorligi ko‘p jihatdan moliyaviy resurslarni oqilona boshqarish va buxgalteriya hisobini to‘g‘ri tashkil etishga bog‘liq. Shu sababli madaniyat sohasi muassasalarida hisob siyosatini shakllantirish va yuritish masalalari zamonaviy boshqaruvning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Jahon amaliyotida, xususan Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari faoliyatini moliyalashtirish va hisobga olish tizimlarini takomillashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlarning asosiy maqsadi davlat mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta‘minlash, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun ishonchli axborot bazasini shakllantirishdan iboratdir. Shu nuqtayi nazardan, Yevropa davlatlarining madaniyat muassasalarida hisob siyosatini yuritish bo‘yicha tajribasi alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Yevropa mamlakatlarida madaniyat sohasi muassasalari faoliyati xalqaro davlat sektori buxgalteriya hisobi standartlari (IPSAS), xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) hamda milliy hisob standartlari asosida tashkil etiladi. Bu esa moliyaviy

hisobotlarning xalqaro talablarga mosligini, taqqoslanuvchanligini va shaffofligini ta'minlash imkonini beradi. Ayniqsa, muzeylar, teatrlar, kutubxonalar va madaniy meros obyektlarini boshqaruvchi tashkilotlarda madaniy boyliklarni baholash, aktivlar hisobini yuritish, grant va homiylik mablag'larini hisobga olish bo'yicha samarali mexanizmlar shakllantirilgan.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish, davlat sektorida buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda Yevropa mamlakatlarining ilg'or tajribalarini o'rganish va milliy amaliyotga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki rivojlangan davlatlar tajribasi hisob siyosatini takomillashtirish, moliyaviy nazoratni kuchaytirish hamda madaniyat muassasalari faoliyati samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan ilmiy-uslubiy asoslarni taqdim etadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Madaniyat sohasi muassasalarida hisob siyosatini tashkil etish va yuritish masalalari davlat sektori buxgalteriya hisobi, notijorat tashkilotlar moliyasi hamda madaniyat iqtisodiyoti yo'nalishlarida faol tadqiq etilayotgan ilmiy mavzulardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, Yevropa mamlakatlarida davlat sektorida moliyaviy boshqaruvni modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarni joriy etish va moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish bo'yicha olib borilgan islohotlar madaniyat muassasalarining hisob siyosatini takomillashtirish uchun muhim nazariy va amaliy asos yaratgan.

Buxgalteriya hisobi nazariyasining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan olimlardan biri A.D. Sheremet hisoblanadi. U o'z tadqiqotlarida hisob siyosatini korxonalar va tashkilotlar faoliyatining moliyaviy natijalarini ishonchli aks ettiruvchi muhim boshqaruv vositasi sifatida talqin qiladi. Olimning fikricha, hisob siyosatining to'g'ri shakllantirilishi moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi va taqqoslanuvchanligini ta'minlaydi.

V.F. Paliy ilmiy ishlarida hisob siyosatini buxgalteriya hisobi tizimining asosiy elementi sifatida baholab, moliyaviy axborotlarning sifati ko'p jihatdan tashkilotda qabul qilingan hisob siyosatiga bog'liqligini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlarida davlat sektori tashkilotlarida aktivlar, majburiyatlar va moliyalashtirish manbalarini hisobga olish usullarini tanlash hisob siyosatining muhim tarkibiy qismi ekanligi asoslab berilgan.

Davlat sektori hisobi bo'yicha tadqiqotlar olib borgan C. Humphrey, T. Brusca va J. Guthrie davlat muassasalarida xalqaro standartlarni joriy etish jarayonlarini o'rganib, IPSAS standartlari moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchligini oshirishga xizmat qilishini qayd etganlar. Ularning fikricha, davlat mablag'laridan foydalanish samaradorligini baholashda yagona hisob siyosati muhim ahamiyat kasb etadi.

Yevropa mamlakatlarida davlat sektori hisobi islohotlarini o'rgangan C. Christiaens va I. Vanhee tadqiqotlarida Germaniya, Fransiya, Ispaniya va Niderlandiya davlat tashkilotlarida hisob siyosatini yuritish amaliyoti tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ushbu mamlakatlarda hisob siyosati moliyaviy hisobotlarning

xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash, aktivlar va majburiyatlarni to'liq aks ettirish hamda boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Madaniyat iqtisodiyoti bo'yicha yetakchi olimlardan D. Throsby madaniy tashkilotlar faoliyatini iqtisodiy nuqtayi nazardan tadqiq qilib, madaniy aktivlar va madaniy meros obyektlarini hisobga olishning murakkab jihatlarini yoritgan. Olim madaniy boyliklar nafaqat iqtisodiy, balki tarixiy va ijtimoiy qiymatga ham ega ekanligini ta'kidlab, ularni hisobga olishda alohida yondashuv zarurligini qayd etadi.

R. Towse tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda Yevropa muzeylari, teatrlari va kutubxonalarining moliyalashtirish tizimi hamda moliyaviy boshqaruv mexanizmlari tahlil qilingan. Muallif grantlar, homiylik mablag'lari va davlat subsidiyalarining hisobini yuritishda zamonaviy moliyaviy nazorat vositalaridan foydalanish samaradorligini asoslab bergan.

B. Frey va B. S. Feld madaniy meros obyektlarini boshqarish va moliyalashtirish masalalarini o'rganib, Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalarining moliyaviy mustaqilligini oshirish uchun diversifikatsiyalashgan moliyalashtirish manbalaridan foydalanish amaliyoti keng qo'llanilayotganini ta'kidlaydilar. Bu esa hisob siyosatida byudjet va byudjetdan tashqari mablag'lar hisobini aniq chegaralash zaruratini yuzaga keltiradi.

O'zbekistonlik olimlardan B.A. Xasanov, Q.B. Urazov, A.S. Suyunov va boshqa tadqiqotchilar davlat sektori tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va hisob siyosatini takomillashtirish masalalarini o'rganib, milliy hisob tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqqanlar. Ularning ilmiy ishlari davlat byudjeti mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirish va moliyaviy hisobotlar sifatini yaxshilashga qaratilgan.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari hisob siyosatining asosiy yo'nalishlari sifatida aktivlar va madaniy boyliklarni baholash, grantlar va subsidiyalar hisobini yuritish, moliyaviy hisobotlarning ochiqqligini ta'minlash, ichki audit tizimini rivojlantirish hamda xalqaro standartlarni joriy etish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Biroq mavjud tadqiqotlarning aksariyatida ushbu tajribalarni rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O'zbekiston madaniyat muassasalari amaliyotiga moslashtirish masalalari yetarli darajada yoritilmagan.

Shu sababli Yevropa mamlakatlarining madaniyat sohasi muassasalarida hisob siyosatini yuritish bo'yicha ilg'or tajribalarini o'rganish, ularni qiyosiy tahlil qilish va milliy amaliyotga moslashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish mazkur tadqiqotning muhim ilmiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda madaniyat sohasi muassasalarining hisob siyosatini yuritishda Yevropa mamlakatlari tajribasini o'rganish va uning milliy amaliyot uchun ahamiyatini baholashga qaratilgan ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini buxgalteriya hisobi nazariyasi, davlat sektori moliyaviy boshqaruvi konsepsiyalari, xalqaro davlat sektori buxgalteriya hisobi

standartlari (IPSAS), xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) hamda madaniyat muassasalari faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yevropa mamlakatlarida madaniyat sohasi muassasalari faoliyatini moliyaviy boshqarish va hisob siyosatini yuritish tizimi davlat sektori boshqaruvining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu mamlakatlarda madaniyat muassasalari faoliyatida shaffoflikni oshirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlarda xalqaro davlat sektori buxgalteriya hisobi standartlari (IPSAS) va hisoblash usuliga asoslangan buxgalteriya hisobi tizimlaridan keng foydalanilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Yevropa davlatlarida madaniyat muassasalari hisob siyosatining asosiy maqsadi moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlash, madaniy boyliklar va davlat mulkining saqlanishi ustidan nazoratni kuchaytirish hamda mablag'lardan foydalanish samaradorligini oshirishdan iborat.

1-jadval

Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari hisob siyosatining asosiy xususiyatlari

Mamlakat	Hisob tizimi	Asosiy xususiyatlari
Germaniya	Hisoblash usuli (Accrual Accounting)	Aktiv va majburiyatlarning to'liq hisobi yuritiladi
Fransiya	Davlat sektori standartlari asosida	Madaniy boyliklar alohida hisob obyektlari sifatida tan olinadi
Buyuk Britaniya	IFRS va IPSAS elementlari	Moliyaviy hisobotlarning ochiqligi yuqori
Niderlandiya	Natijadorlikka yo'naltirilgan hisob	Xarajatlar va natijalar o'zaro bog'liq baholanadi
Italiya	Integratsiyalashgan hisob tizimi	Byudjet va moliyaviy hisobot uyg'unlashtirilgan

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, Yevropa mamlakatlarining aksariyatida madaniyat muassasalari hisob siyosati hisoblash usuliga asoslangan bo'lib, bu moliyaviy operatsiyalarni ularning sodir bo'lish vaqtida aks ettirish imkonini beradi. Natijada moliyaviy hisobotlarning aniqligi va shaffofligi oshadi.

Tahlillar davomida madaniyat muassasalarida madaniy meros obyektlarini hisobga olish masalasi alohida o'rganildi. Germaniya, Fransiya va Buyuk Britaniyada muzey eksponatlari, tarixiy kolleksiyalar, arxiv fondlari va boshqa madaniy boyliklar maxsus aktivlar sifatida hisobga olinadi. Ularning qiymati muntazam ravishda qayta baholanadi va moliyaviy hisobotlarda aks ettiriladi.

2-jadval

Madaniy boyliklarni hisobga olish bo'yicha Yevropa tajribasi

Madaniy boylik turi	Germaniya	Fransiya	Buyuk Britaniya
Muzey eksponatlari	Baholangan qiymatda hisobga olinadi	Maxsus reyestr yuritiladi	Moliyaviy hisobotlarda aks ettiriladi

Kutubxona fondlari	Aktiv sifatida tan olinadi	Inventar nazorati mavjud	Elektron katalog asosida hisob yuritiladi
Tarixiy obidalar	Davlat mulki sifatida nazorat qilinadi	Maxsus fondlar hisobidan moliyalashtiriladi	Alohida hisobot shakllantiriladi

Mazkur tajriba O‘zbekiston uchun ham muhim ahamiyatga ega, chunki mamlakatimizda muzey fondlari, kutubxona resurslari va tarixiy-madaniy meros obyektlarini hisobga olish tizimini yanada takomillashtirish zarurati mavjud.

Tadqiqot natijalari Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyalashganligini ko‘rsatdi. Davlat subsidiyalari bilan bir qatorda grantlar, xususiy homiylik mablag‘lari, xalqaro loyihalar va pullik xizmatlardan tushadigan daromadlar muhim moliyaviy manba hisoblanadi.

Tahlil jarayonida raqamlashtirish darajasi ham baholandi. Ko‘pgina Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari ERP, elektron hujjat aylanishi, bulutli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan moliyaviy boshqaruv tizimlaridan foydalanadi. Natijada moliyaviy hisobotlarni tayyorlash muddati qisqarib, inson omili bilan bog‘liq xatolar kamayadi.

3-jadval

Yevropa tajribasi asosida hisob siyosatining samaradorlikka ta’siri

Ko‘rsatkich	An’anaviy tizim	Zamonaviy Yevropa modeli
Hisobot tayyorlash muddati	15–20 kun	3–7 kun
Hisob xatolari darajasi	Yuqori	Past
Moliyaviy shaffoflik	O‘rtacha	Yuqori
Ichki nazorat samaradorligi	O‘rtacha	Yuqori
Boshqaruv qarorlarining sifati	Qoniqarli	Yuqori

Ushbu natijalar raqamli texnologiyalar va xalqaro standartlar asosida tashkil etilgan hisob siyosati madaniyat muassasalari faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatmoqda.

O‘zbekiston amaliyoti bilan qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatdiki, mamlakatimizda madaniyat muassasalari hisobi asosan byudjet mablag‘lari nazoratiga yo‘naltirilgan bo‘lsa, Yevropa tajribasida natijadorlikka asoslangan boshqaruv, aktivlar qiymatini to‘liq aks ettirish va moliyaviy shaffoflikka ustuvor ahamiyat beriladi. Ayniqsa, madaniy boyliklarni baholash, grantlar hisobini yuritish va ichki audit tizimlarini rivojlantirish bo‘yicha Yevropa tajribasi milliy amaliyotni takomillashtirish uchun muhim manba bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqot natijalari asosida aniqlanishicha, O‘zbekiston madaniyat muassasalarida hisob siyosatini takomillashtirish uchun madaniy meros obyektlarini hisobga olishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish, elektron hisob tizimlaridan foydalanishni kengaytirish va ichki audit tizimini kuchaytirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu esa madaniyat muassasalari faoliyatining moliyaviy barqarorligini oshirish, mablag‘lardan foydalanish samaradorligini kuchaytirish hamda davlat va jamiyat oldidagi hisobdorlik darajasini yuksaltirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Yevropa mamlakatlarida madaniyat sohasi muassasalarining hisob siyosati moliyaviy shaffoflik, hisobdorlik, resurslardan samarali foydalanish va madaniy boyliklarni saqlash tamoyillari asosida shakllantirilgan. Ushbu mamlakatlarda hisob siyosati nafaqat moliyaviy operatsiyalarni qayd etish vositasi, balki strategik boshqaruv va nazoratning muhim instrumenti sifatida qaraladi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya, Niderlandiya va boshqa Yevropa davlatlarida madaniyat muassasalari hisob siyosati xalqaro standartlarga yaqinlashtirilgan bo‘lib, aktivlar va majburiyatlarning to‘liq hisobi yuritiladi. Ayniqsa, muzey eksponatlari, kutubxona fondlari va tarixiy-madaniy meros obyektlarini hisobga olish bo‘yicha samarali mexanizmlar ishlab chiqilgan. Bu esa madaniy boyliklarning saqlanishi va ular ustidan nazoratni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot davomida Yevropa mamlakatlarida madaniyat muassasalari moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyalashgani aniqlandi. Davlat byudjeti mablag‘lari bilan bir qatorda grantlar, homiylik mablag‘lari, xususiy sektor investitsiyalari va pullik xizmatlardan tushadigan daromadlar muhim moliyaviy resurslar sifatida foydalanilmoqda. Shu sababli hisob siyosatida mablag‘lar manbalari bo‘yicha alohida hisob yuritish va nazorat qilish mexanizmlari keng qo‘llaniladi.

Shuningdek, Yevropa tajribasi hisob jarayonlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirish hisob siyosatining ajralmas qismiga aylanganligini ko‘rsatdi. Elektron hujjat aylanishi, ERP tizimlari va bulutli texnologiyalar moliyaviy hisobotlarning tezkorligi, aniqligi va ishonchligini oshirishga xizmat qilmoqda. Natijada boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifati yaxshilanib, ichki nazorat samaradorligi ortmoqda.

O‘zbekiston madaniyat muassasalari amaliyoti bilan qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatdiki, mamlakatimizda hisob siyosatini takomillashtirish, madaniy boyliklarni baholash tizimini rivojlantirish, xalqaro standartlarga mos moliyaviy hisobotlarni joriy etish va raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish bo‘yicha sezilarli imkoniyatlar mavjud.

Umuman olganda, Yevropa mamlakatlarining ilg‘or tajribasi madaniyat sohasi muassasalarida hisob siyosatini takomillashtirish, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va davlat sektori hisobi tizimini modernizatsiya qilish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi takliflarni amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

1. Madaniyat muassasalarida xalqaro standartlarga mos hisob siyosatini joriy etish. Hisob siyosatini shakllantirishda IPSAS va boshqa xalqaro davlat sektori standartlari talablarini bosqichma-bosqich tatbiq etish lozim.

2. Madaniy boyliklarni hisobga olishning yagona metodikasini ishlab chiqish. Muzey eksponatlari, kutubxona fondlari, arxiv hujjatlari va tarixiy-madaniy meros obyektlarini baholash hamda hisobga olish bo‘yicha yagona uslubiy qo‘llanma yaratish zarur.

3. Hisob jarayonlarini to‘liq raqamlashtirish. Madaniyat muassasalarida ERP tizimlari, elektron hujjat aylanishi va bulutli hisob texnologiyalarini joriy etish orqali moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish maqsadga muvofiq.

4. Ichki audit va ichki nazorat tizimini kuchaytirish. Yevropa tajribasi asosida risklarga asoslangan ichki audit tizimini shakllantirish va muntazam monitoring mexanizmlarini joriy etish lozim.

5. Grant va homiylik mablag‘lari hisobini alohida yuritish. Davlat mablag‘lari, grantlar, homiylik mablag‘lari va pullik xizmatlardan tushgan daromadlar bo‘yicha alohida analitik hisob tizimini yaratish tavsiya etiladi.

6. Moliyaviy hisobotlarning ochiqligini ta‘minlash. Madaniyat muassasalarining moliyaviy hisobotlarini rasmiy veb-saytlar orqali jamoatchilikka taqdim etish amaliyotini kengaytirish zarur.

7. Buxgalteriya xodimlarining malakasini oshirish. Hisob siyosati, xalqaro standartlar va zamonaviy axborot texnologiyalari bo‘yicha muntazam malaka oshirish dasturlarini tashkil etish lozim.

8. Natijadorlikka asoslangan moliyaviy boshqaruv tizimini joriy etish. Madaniyat muassasalari faoliyatini baholashda faqat xarajatlar emas, balki xizmatlar sifati, tashrif buyuruvchilar soni, madaniy loyihalar samaradorligi kabi ko‘rsatkichlardan ham foydalanish tavsiya etiladi.

9. Madaniyat muassasalari uchun elektron aktivlar reyestrini yaratish. Barcha madaniy boyliklar, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlarni yagona elektron platformada ro‘yxatga olish tizimini joriy etish maqsadga muvofiq.

10. Yevropa mamlakatlari bilan tajriba almashish dasturlarini rivojlantirish. Madaniyat muassasalari rahbarlari, moliyachilar va buxgalterlari uchun xalqaro stajirovkalar, seminarlar va qo‘shma loyihalarni tashkil etish hisob siyosatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi O‘zbekiston madaniyat sohasi muassasalarida hisob siyosatini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish, moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish hamda xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga muvaffaqiyatli integratsiya qilish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Nurullayev Abdulaziz. San‘at menejmenti va marketing. O‘quv qo‘llanma. T.: “Donishmand ziyosi” nashryoti. 2023. – 200 b.
2. <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/130504>
3. F.Ahmedov MADANIYAT VA SAN‘AT MUASSASALARIDA REJA TUZISH VA HISOBOT YOZISH PRINSIPLARI // Inter education & global study. 2025. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/madaniyat-va-san-at-muassasalarida-reja-tuzish-va-hisobot-yozish-prinsiplari>
4. http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/91187/1/Khuan_Sytsi_513_514.pdf
5. Савелова Мария Александровна Опыт реализации культурной политики в европейском Союзе // Вестник ПАГС. 2013. №3 (36). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/opyt-realizatsii-kulturnoy-politiki-v-evropeyskom-soyuze>

6. Осипова А. И. Зарубежный опыт формирования учетной политики // Международный бухгалтерский учет. 2011. №34. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-formirovaniya-uchetnoy-politiki>